

KOMORA ZDRAVSTVENE I PRIMALJSKE SKRBI
SLOVENIJE SAVEZ STRUKOVNIH DRUŠTAVA
MEDICINSKIH SESTARA, PRIMALJA-BABICA I

Terminološki rječnik osnovnih pojmova u djelatnosti zdravstvene i primaljske skrbi

KOMORA ZDRAVSTVENE I PRIMALJSKE SKRBI
SLOVENIJE SAVEZ STRUKOVNIH DRUŠTAVA
MEDICINSKIH SESTARA, PRIMALJA-BABICA I

Terminološki rječnik osnovnih pojmova u djelatnosti zdravstvene i primaljske skrbi

Radni materijal namijenjen je za pripremu kandidata za polaganje ispita iz slovenskog stručnog jezika za zdravstvene radnike i saradnike u području zdravstvene i primaljske skrbi.¹

¹ Radni materijal pripremljen je na osnovu rječnika pojmova iz područja zdravstva i primaljstva, koji je izradila radna grupa za terminologiju pri Komori zdravstvene i primaljske skrbi Slovenije – Savezu strukovnih društava medicinskih sestara, primalja i medicinskih tehničara Slovenije (Komora – Savez). Uz Aleksandru Sašu Horvat i Nevenku Mediija, u radnoj grupi povremeno su učestvovala i članice Nada Vigec, Mirjam Marn, Alenka Krist i Gordana Njenjić. U 2023. godini stručni saradnici Komore – Saveza dodali su nove pojmove. Radni materijal će se dopunjavati.

Terminološki rječnik osnovnih pojmova u djelatnosti zdravstvene i primaljske skrbi

Radni materijal

Izdavač: Komora zdravstvene i primaljske skrbi Slovenije
– Savez stručnih društava medicinskih sestara, primalja-
babica i medicinskih tehničara Slovenije

Glavna i odgovorna urednica: Monika Ažman

Autori: Aleksandra Horvat, Nevenka Medija, Nada Vigec,
Mirjam Marn, Alenka Krist, Gordana Njenjić, Dragica
Štromajer, Andrej Vojnovič, Sanja Arnautović

Dizajn: Komora zdravstvene i primaljske skrbi Slovenije – Savez
stručnih društava medicinskih sestara i primalja Slovenije

Ljubljana, 2024.

1. verzija za internet

Kataloški zapis o publikaciji (CIP) pripremljen je u
Narodnoj i univerzitetskoj biblioteci u Ljubljani
COBISS.SI-ID 182079747
ISBN 978-961-273-271-4 (PDF)

A

adaptacija – adaptacija osobe na novonastalu situaciju odnosno na nove, drugačije okolnosti: adaptacija bolesnika na život s bolešću, adaptacija bolesnika nakon amputacije ekstremiteta, adaptacija specijalista **zdravstvene i primaljske skrbi** (u daljnjem tekstu **ZPS**) na promijenjen način rada

agresivan – nasilan, nasrtljiv čovjek: na primjer verbalno i/ili fizički agresivan pacijent prema drugoj osobi, predmetu ili životinji – heteroagresivan, prema sebi – autoagresivan; riječ se koristi ne samo u negativnom smislu, već i u pozitivnom (vidi asertivno)

akreditacija – akreditacija zdravstvenih ustanova formalni je postupak u kojem vanjska institucija procjenjuje i ocjenjuje koliko zdravstvena ustanova ispunjava unaprijed pripremljene i objavljene standarde kvaliteta i sigurnosti u cilju stalnog poboljšanja kvaliteta i sigurnosti zdravstvenog postupka

aktivno slušanje – slušalac (stručnjak ZPS) podstiče govornika (pacijenta) na govor verbalno – pitanjima i povratnim informacijama, i neverbalno – mimikom i gestama, čime mu stalno daje do znanja da ga zaista sluša, čuje i razumije, i istovremeno provjerava da li je i govornik čuo i razumio njegovu poruku; slušalac ne prosuđuje i ne ocjenjuje mišljenje govornika

akutno bolničko liječenje – uključuje zdravstvene usluge i stanja koja zahtijevaju prijem bolesnika i nadzor njegovog zdravstvenog stanja u bolnici najmanje 24 sata

algoritam – pravilo koje određuje vrstu i redoslijed aktivnosti zdravstvenih radnika u cilju postizanja najveće moguće koristi za pacijenta; algoritam za reanimaciju, algoritam za postupanje s pacijentom kod sumnje na infekciju virusom H1N1, SARS-CoV-2, algoritam za zbrinjavanje novorođenčeta nakon porođaja

alternativna medicina, ljekarstvo – nepovezana grupa neortodoksnih postupaka; metode alternativne medicine, za razliku od metoda ortodoksnе medicine, uglavnom nemaju dokazane efekte; kod provođenja aktivnosti ljekarstva koriste se sljedeći medicinski sistemi (tradicionalna kineska medicina, ajurveda – tradicionalna indijska medicina, homeopatija, drugi lijekovi)

ambulantа – javna ili privatna organizaciona jedinica zdravstvene ustanove za zdravstvenu skrb za pacijente, koja ne pruža usluge smještaja; pacijenti najčešće dolaze u ambulantu na preglede i/ili liječenje od kuće, iz vlastite potrebe ili po uputnici osobnog ljekara:

privatna ambulanta – ambulanta za pružanje općih i/ili specijalističkih zdravstvenih usluga izvan javnog zdravstvenog sistema, u kojoj pacijent djelimično ili u potpunosti plaća usluge

specijalistička ambulanta – ambulanta za pružanje specijalističkih zdravstvenih usluga, namijenjena za dubinsku dijagnostiku i liječenje bolesti ili zdravstvenih stanja i ambulantnu rehabilitaciju: otorinolaringološka, dijabetološka, antirabična dermatološka ambulanta

opća ambulanta – ambulanta za pružanje usluga opće medicine; namijenjena je za cjelovitu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu stanovništva

ambulantno liječenje/kontakt/konsultacije – skup aktivnosti vezanih uz terapiju/pregled/liječenje/konsultacije koje obavljaju ljekar ili medicinska sestra u prisustvu ljekara, a koje su vremenski i prostorno vezane uz jednog ambulantnog pacijenta, npr. ljekarska ordinacija ili pacijentov dom

ambulantni pacijent – osoba koja je upućena u ambulantu primarne zdravstvene zaštite ili u bolničku ambulantu i koristi dijagnostičke i terapijske usluge, a ne nalazi se u redovnom ili posebnom bolničkom krevetu

analiza – sistematsko raščlanjivanje jedinice ili cjeline na sastavne dijelove: analiza psihofizičkog stanja pacijenta, analiza potreba pacijenta za ZPS-om, analiza uslova za provođenje aktivnosti ZPS-a (osoblje, oprema ustanove), analiza teorije zdravstvene skrbi prema Dorotheji Orem

anamneza – podaci o pacijentu, koje prikuplja medicinski radnik prije početka liječenja, na osnovu pacijentovih odgovora na konkretna pitanja – samoanamneze – ili odgovora osobe koja poznaje pacijenta, npr. njegovi rođaci i/ili drugi medicinski radnici – heteroanamneza; anamneza je važna za liječenje i primjenu ZPS-a:

primaljska anamneza – podaci o pacijentu (trudnici, porodilji, ženi sa novorođenčecom): podaci o trudnoći, porođaju i postporođajnom periodu; podaci o tome da li je pacijentkinja zatrudnjela prirodnim putem ili uz medicinsku pomoć, da li je porođaj završen carskim rezom, da li pacijentkinja ima problema s dojenjem

obiteljska anamneza – podaci o pojavljivanju pojedinih bolesti u porodici pacijenta: nastanak raka, kardiovaskularnih i drugih hroničnih nezaraznih bolesti, nasljednih bolesti i nasljednih specifičnosti

medicinska anamneza – podaci o pacijentu koji pomažu ljekaru u postavljanju medicinske dijagnoze: trenutni zdravstveni problemi i bolesti pacijenta, bolesti koje je prebolio u djetinjstvu, način života, eventualni poroci, dob pacijenta

anamneza njege – podatak koji nam govori da li pacijent ima snage, volje i znanja za obavljanje osnovnih životnih aktivnosti: podaci koji nam govore da li pacijentu treba pomoć kod ustajanja, da li je pacijent s dijabetesom sposoban kontrolisati glukozu u krvi, da li je pacijent sposoban za samostalnu brigu nakon otpuštanja iz bolnice

socijalna anamneza – podaci o socijalnoj situaciji pacijenta: porodična situacija, stambena situacija, situacija na radnom mjestu

anketa – sticanje, prikupljanje odgovora i/ili mišljenja uz pomoć anketnog upitnika; anketa je u pravilu pisana i anonimna, namijenjena za ciljanu grupu ljudi; ona je metod istraživačkog rada uz pomoć kojeg proučavamo predmet istraživanja: anketa o prehrambenim navikama pacijenata, anketa o korištenju hormonske kontracepcije među tinejdžerima, anketa o učestalosti pušenja među zdravstvenim radnicima

antisuicidalni pakt – dogovor između psihoterapeuta i njegovog pacijenta odnosno klijenta da neće pokušati počinuti samoubistvo između jedne i druge terapijske sesije; ako se pacijent ili klijent ne može pridržavati dogovora, obavezuje se da će potražiti pomoć psihoterapeuta ili drugog stručnjaka (pomoć psihijatra, hitni telefonski poziv itd.)

asertivan – osoba koja se izražava, afirmiše; agresivan u pozitivnom smislu riječi: asertivan pojedinac (stručnjak za ZPS) ističe svoja prava i zadovoljava svoje potrebe, želje i htijenja, vodeći računa o drugim ljudima (pacijentima, kolegama) i ne uskraćujući im ostvarivanje i zadovoljenje njihovih potreba, želja i ne krši njihova prava, ali ne dopušta ni da mu se krše njegova prava i uskraćuje ostvarivanje i zadovoljenje njegovih potreba, želja i htijenja; u aktivnostima za postizanje svojih ciljeva asertivan pojedinac je jasan i odlučan, svoje postupke i odluke podržava opravdanim razlozima i dokazima, suosjećajan je prema drugima, prihvata njihove različitosti, zna prihvatiti kompromis, a u posebnim okolnostima može se i odreći svog cilja

autonomija – nezavisnost, individualna nezavisnost; autonomni pojedinac odlučuje i postupa u skladu sa svojim uvjerenjima odnosno ne zavisi od mišljenja drugih u donošenju odluka i ponašanju:

autonomija pacijenta – na osnovu informacija koje mu daje zdravstveni stručnjak o liječenju, pacijent o njemu odlučuje samostalno, u skladu sa svojim uvjerenjima i nezavisno od mišljenja zdravstvenog stručnjaka; autonomno donošenje odluka i ponašanje je osnovno pravo pacijenta

autonomija stručnjaka za ZPS – stručnjak za ZPS samostalno, u skladu sa svojim stručnim kompetencijama i etičkim principima, odlučuje i djeluje za dobrobit pacijenta; autonomija stručnjaka za ZPS nije apsolutna, ograničena je autonomijom pacijenta – u etici skrbi autonomija se ne poima kao samostalno donošenje odluka stručnjaka za ZPS, već stručnjak za ZPS donosi odluke na osnovu komunikacije i dogovora s pacijentom i ostalim članovima tima

B

primaljski tim – monodisciplinarna grupa stručnjaka iz područja primaljstva; sastoji se od diplomirane primalje i medicinske sestre primalje

primaljstvo – samostalno stručno područje primalja; uključuje brigu o ženama svih dobi kako bi se održalo ili obnovilo njihovo reproduktivno i ginekološko zdravlje; bavi se ženama tokom normalne trudnoće, porođaja i postporođajnog perioda i novorođenčetom, dojenčetom i njihovim porodicama

Biomedicina Slovenica – najopsežnija bibliografska zbirka stručnih i naučnih članaka iz biomedicinskog područja u Sloveniji

bol – lokalizovan, neprijatan do neizdržljiv osjećaj povezan s fizičkim ili duševnim smetnjama u djelovanju organizma

bolest – 1. bolest ili poremećaji funkcije organizma ili pojedinih tkiva, organa, sistema; bolest se razlikuje od povreda po tome što su povrede rezultat vanjskih fizičkih ili hemijskih agensa; 2. fiziološka ili psihološka disfunkcija

medicinska sestra negovateljica / bolničar negovatelj (u daljnjem tekstu: bolničar negovatelj) član je tima za skrb; pruža zdravstvenu skrb pretežno u domovima za starije osobe i drugim ustanovama socijalne skrbi; bolničar negovatelj ima srednju stručnu spremu u trajanju od tri godine, pripravnički staž i položen stručni ispit; za samostalan rad mora biti upisan u registar zdravstvene i primaljske skrbi pri Komori – Savezu

bolovanje – trajna ili privremena odsutnost s posla zbog bolesti, povrede na radu ili izvan rada, njege ili pratnje bolesnog člana porodice ili izolacije

bolnica – javna ili privatna zdravstvena ustanova koja kapacitetom kreveta, odgovarajućim kadrom, opremom i odgovarajućom organizacijom rada obavlja liječenje i pruža zdravstvenu skrb pacijentima:

klinika – osnovna organizaciona jedinica univerzitetske bolnice ili samostalne zdravstvene ustanove na tercijarnom nivou zdravstvene zaštite za najzahtjevnije specijalističko izvanbolničko i bolničko liječenje; ustanova za naučno-istraživački i nastavni rad: Univerzitetska hirurška klinika u Ljubljani, Univerzitetska ginekološka klinika Ljubljana, Univerzitetska psihijatrijska klinika Ljubljana

klinički institut – samostalna zdravstvena ustanova ili odjeljenje bolnice namijenjeno naučno-istraživačkom radu za potrebe zdravstvene zaštite i univerziteta (Medicinski fakultet, Zdravstveni fakultet), obrazovanju zdravstvenih radnika i razvoju zdravstvene struke; u pravilu nema kapacitet bolničkih kreveta za obavljanje svoje djelatnosti: Klinički institut za kliničku hemiju i biohemiju UKC Ljubljana, Klinički institut za radiologiju UKC Ljubljana, Klinički institut za onkologiju Ljubljana

specijalistička bolnica – javna ili privatna zdravstvena ustanova za liječenje i zdravstvenu skrb pacijenata s određenim bolestima: Psihijatrijska bolnica Begunje, Bolnica Topolšica, Ortopedska bolnica Valdoltra

opća bolnica – javna zdravstvena ustanova za liječenje i zdravstvenu skrb pacijenata određenog područja; pruža zdravstvene usluge najmanje iz područja interne medicine, hirurgije, pedijatrije te ginekologije i opstetricije: Opća bolnica Novo mesto, Opća bolnica Slovenj Gradec, Opća bolnica Ptuj

nastavna bolnica – javna zdravstvena ustanova koja ujedno radi i kao baza za obrazovanje stručnjaka za ZPS i drugih zdravstvenih radnika: Opća bolnica Jesenice, Opća bolnica Izola, Opća bolnica Novo mesto

univerzitetska bolnica – javna zdravstvena ustanova povezana s univerzitetom, posvećena najzahtjevnijem liječenju i zdravstvenoj skrbi pacijenata iz cijele Slovenije, kao i obrazovnoj i naučno-istraživačkoj djelatnosti: Univerzitetski klinički centar Ljubljana, Univerzitetski klinički centar Maribor

bolnička infekcija – infekcija koja nastaje u procesu dijagnostike, liječenja ili rehabilitacije u bolnici ili drugoj zdravstvenoj ustanovi koja obavlja zdravstvenu djelatnost, kao i u ustanovi za socijalnu skrb;

o bolničkoj infekciji govorimo ako se simptomi pacijenta jave više od 48 sati nakon prijema na liječenje i manje od 48 sati nakon otpuštanja; bolnička infekcija prenosi se indirektnim ili direktnim kontaktom s uzročnikom: npr. infekcija rane bakterijom M.R.S.A (*Staphylococcus aureus* rezistentan na meticilin), infekcija mjehurica bakterijom E.coli (*Escherichia coli*), infekcija krvi bakterijom V.R.E. (Enterokok rezistentan na vankomicin)

bolničko liječenje – hospitalizacija; liječenje pacijenta na jednom ili više odjeljenja bolnice, koje započinje prijemom, a završava otpuštanjem, premještanjem u drugu zdravstvenu ustanovu ili smrću

C

vakcinacija – medicinski postupak kojim se aktivira imunološki odgovor osobe/pacijenta unošenjem živih oslabljenih mikroba, uništenih mikroba, pojedinačnih mikrobnih molekula ili mRNA vakcinama da bi se stvorila rezistencija

certifikovanje – proces kojim nezavisna institucija pismeno garantuje da je proizvod, proces ili usluga u skladu s određenim zahtjevima

certifikat – isprava kojom se potvrđuje da su postignute dovoljne kvalifikacije (sposobnosti i uslovi) za obavljanje određenog posla

cilj – željeno buduće stanje za koje donosilac odluke prema svojim ili drugim kriterijima procjenjuje da bi ga bilo vrijedno ostvariti

CINDI (Countrywide Intergrated Noncommunicable Diseases Intervention Programme) – međunarodni integrisani intervencijski program za prevenciju nezaraznih bolesti; nacionalni program promocije zdravlja i prevencije bolesti srca i krvnih žila i drugih hroničnih nezaraznih bolesti; djeluje u okviru SZO od 1984. godine, u Sloveniji od 1990. godine

Č

period čekanja – očekivani period od upisa na listu čekanja do stvarnog početka liječenja, izraženo u danima ili mjesecima **vrijeme čekanja** – razlika između unaprijed dogovorenog vremena početka medicinske usluge i njenog stvarnog početka, izražena u minutama

lista čekanja – elektronski ili ručno vođena baza podataka o redosljedu redom upisanih pacijenata koji čekaju na liječenje ili na ostvarivanje prava na zdravstvene usluge

časni sud – nezavisni dvostepeni organ Komore – Saveza, koji utvrđuje, rješava i presuđuje kršenja Etičkog kodeksa u zdravstvenoj njezi i skrbi, Etičkog kodeksa primalja Slovenije, Statuta Komore – Saveza i druge nepravilnosti u provedbi ZPS-a

D

faktori rizika – faktori rizika koji povećavaju vjerovatnoću razvoja zdravstvenih problema odnosno bolesti koje se mogu spriječiti: pušenje – faktor rizika za razvoj raka pluća; fizička neaktivnost i nezdrava prehrana – faktori rizika za kardiovaskularne bolesti; konzumacija psihoaktivnih supstanci tokom trudnoće – faktor rizika za nepravilan razvoj ploda (nasuprot faktoru rizika stoje protektivni ili zaštitni faktori koji povoljno utječu na zdravlje i smanjuju vjerovatnoću bolesti: redovna fizička aktivnost za prevenciju kardiovaskularnih bolesti, uravnotežena zdrava prehrana za sprečavanje gojaznosti)

deontologija – propisi zasnovani na etici koji uređuju dužnosti određene struke odnosno profesije: npr. medicinska deontologija, pravna deontologija

dijeta – prehrana kojom se održava ili vraća zdravlje pacijenta i liječe odnosno sprečavaju određene bolesti; zavisno od prirode bolesti ljekar pacijentu propisuje dijetu u saradnji s dijetetičarom, koji određuje odgovarajući sastav, količinu i broj obroka i način njihove pripreme: dijeta za srčane bolesnike, dijeta za pacijente s bubrežnim bolestima, dijeta za mršavljenje

diplomirana primalja-babica – nositeljica je primaljske skrbi; ima završen prvostepeni (univerzitetski) studij primaljstva; primaljstvo je stručno područje koje se bavi ženama tokom normalne trudnoće, porođaja, postporođajnog perioda i novorođenčadi i dojenčadi radi održavanja ili postizanja najboljeg zdravlja porodice; bavi se i određenim područjima reprodukcije, opstetricije, ginekologije, neonatologije, društvenih nauka, terapijske djelatnosti, javnog zdravstva, etike... za samostalan rad diplomirana primalja mora biti upisana u registar Komore – Saveza i imati važeću licencu za obavljanje samostalne primaljske skrbi

diplomirana medicinska sestra/diplomirani medicinski tehničar – (u daljnjem tekstu: diplomirana medicinska sestra) je nositeljica zdravstvene skrbi u timu za njegu i zdravstvenom timu; ima završen prvi stepen (univerzitetski) studija sestrinstva; utvrđuje potrebe za zdravstvenom njegom, postavlja ciljeve sveobuhvatnog pristupa pacijentu, planira, provodi, procjenjuje i dokumentuje zdravstvenu skrb; pritom uključuje kolege u tim za njegu i zdravstveni tim; za samostalan rad mora biti upisana u registar Komore – Saveza i mora imati važeću licencu za samostalno obavljanje zdravstvene skrbi

diskriminacija pacijenata – neželjena i nedopustiva diskriminacija pacijenata od strane stručnjaka za ZPS i njihovih kolega; ograničavanje ili isključivanje jednog ili više pacijenata u korist drugog ili drugih; diskriminacija potiče iz zanemarivanja ili kršenja etičkih principa; pacijenti su diskriminirani zbog svog spola, rase, boje kože, dobi, religioznih ili političkih uvjerenja, seksualne orijentacije i iz drugih razloga

dogadjaj – 1. samostalan, jasno definisan događaj koji se može prosuditi;

2. svako odstupanje od uobičajene zdravstvene prakse, koje šteti pacijentu ili predstavlja rizik od štete; uključuje greške, štetne događaje i opasnosti koje se mogu spriječiti; 3. nešto što se dogodi pacijentu ili uključuje pacijenta

dojenče – dijete do prve godine starosti

doktrina rada – naučna doktrina odnosno naučna teorija rada; teoretske smjernice za pravilno provođenje aktivnosti ZPS-a u praksi

dokumentacija – sistem pisanog prikupljanja, uređivanja, prenošenja, bilježenja i korištenja informacija/podataka; dokumentovanjem i izvještavanjem prenose se informacije o zdravstvenom stanju pacijenta i o intervencijama usmjerenim na postizanje ciljeva pacijenta; dokumentacija je pravni dokument u sudskom postupku

dokumentacija zdravstvene skrbi – kontinuirana evidencija provođenja svih faza procesa zdravstvene skrbi prema stručnim nalazima, smjericama, protokolima i standardima zdravstvene skrbi; dokumentovanjem u zdravstvenoj njezi osigurava se evidencija svih značajnih promjena u stanju bolesnika i odstupanja od planiranog plana zdravstvene skrbi, kao i efikasnost provedenih aktivnosti

dugotrajna skrb – predstavlja skup mjera, usluga i aktivnosti namijenjenih osobama koje zbog posljedica bolesti, slabosti zbog dobi, povreda, invaliditeta, nedostatka ili gubitka intelektualnih sposobnosti u dužem periodu koji nije kraći od tri mjeseca ili trajno zavise od pomoći drugih osoba u obavljanju osnovnih i pratećih svakodnevnih zadataka

dom za starije osobe – javna ili privatna ustanova socijalne skrbi za dugotrajni ili privremeni smještaj, zdravstvenu skrb i skrb za starije osobe, a izuzetno i za druge ciljne grupe stanovništva koje se iz raznih razloga ne mogu u potpunosti brinuti o sebi, npr. invalidi i drugi: Dom za starije osobe Fara Prevalje, Dom za starije osobe Fužina, Dom za penzionere Danice Vogrinec, Maribor

doñošče – novorođenče rođeno između navršene 37. i 42. sedmice gestacijske dobi

DORA – nacionalni, organizovani program skrininga za rano otkrivanje raka dojke kod žena starijih od 50 godina; metod skrininga je mamografija ili rendgen dojke

drugo mišljenje – mišljenje jednog ili više drugih ljekara o procjeni određenog zdravstvenog stanja ili predviđenog postupka liječenja pacijenta, kojim se potvrđuje, opovrgava ili mijenja procjena određenog zdravstvenog stanja ili predviđenog postupka liječenja pacijenta, koji provodi nadležni ljekar

E

EMA – European Midwifery Association, Evropsko udruženje primalja – neprofitna i nevladina organizacija koju čine strukovna udruženja i organizacije primalja iz država članica Evropske unije, Evropskog ekonomskog prostora i država kandidata za ulazak u Evropsku uniju. Udruženje postavlja minimalne standarde za područje primaljske skrbi, organizuje stalna stručna usavršavanja za svoje članove i daje važan i aktivan doprinos zdravstvenoj politici u Evropi; na sastancima EMA-e primalje razmjenjuju iskustva i raspravljaju o temama vezanim uz primaljstvo i reproduktivno zdravlje žena; Slovenija je punopravna članica EMA-e od 2004. godine

empatija – sposobnost pojedinca da percipira osjećaje druge osobe na sličan način kao što se sama osoba osjeća, bez poistovjećivanja s njom; sposobnost stručnjaka za ZPS da percipira pacijentove osjećaje i probleme bez poistovjećivanja s pacijentom ili preuzimanja njegovih osjećaja i problema; jedna od važnih karakteristika odnosno sposobnosti koje stručnjak za ZPS mora imati da bi profesionalno obavljao svoj posao

jedinica intenzivnog liječenja – organizaciona jedinica bolnice namijenjena najzahtjevnijem liječenju životno ugroženih pacijenata

jedinica intenzivne zdravstvene skrbi – organizaciona jedinica bolničkog odjeljenja ili organizaciona jedinica bolnice u kojoj se provodi intenzivno liječenje

enterostomalni terapeut/kinja – diplomirani medicinski tehničar ili diplomirana medicinska sestra, posebno osposobljen ili osposobljena za liječenje pacijenata s raznim vrstama stoma, fistula, povreda od pritiska i drugih hroničnih rana i za liječenje pacijenata s inkontinencijom

etika – čestitost, moralni nauk; filozofska disciplina koja se bavi ljudskim ponašanjem u smislu dobra i zla; sistem principa moralnih dužnosti ljudi (prema bližnjemu, porodici, društvu); u kontekstu etike, u profesiji ZPS-a susrećemo se sa sljedećim pojmovima:

etička dilema – težak izbor između dviju mogućnosti postupanja odnosno teška odluka za jednu od njih; u pravilu nijedna odluka ne doprinosi zadovoljavajućem rješenju problema; stručnjak za ZPS na osnovu svog znanja i iskustva bira rješenje koje donosi manje zlo;

etička komisija – multidisciplinarna grupa stručnjaka koja procjenjuje etičnost prijedloga istraživanja i njegovog toka i provjerava usklađenost postupaka istraživanja sa zakonskim i etičkim propisima; zdravstveni radnici moraju dobiti saglasnost etičke komisije za istraživanja koja uključuju pacijente i/ili njihovu rodbinu;

etički princip – princip, smjernica za etičko odlučivanje i postupanje; etička načela koja stručnjaci za ZPS moraju uzeti u obzir i po kojima se moraju ponašati u radu s pacijentima definisana su Slovenskim etičkim kodeksom medicinskih sestara i medicinskih tehničara i Slovenskim etičkim kodeksom primalja;

etika skrbi – filozofska disciplina, teorija struke ZPS-a koja definiše skrb stručnjaka za ZPS za pacijenta u najširem smislu riječi (zadovoljavanje fizičkih, duhovnih, psihičkih i socijalnih potreba pacijenta); etika skrbi je etika odnosa između osobe koja pruža skrb i osobe koja je prima; uključuje sve aktivnosti stručnjaka za ZPS čiji je cilj dobrobit pacijenta odnosno njegovo dobro;

etika vrlina – teorija ZPS profesije koja definiše pozitivne karakterne osobine stručnjaka za ZPS – poštenje, pravednost, dobrotu, pouzdanost, hrabrost i dr. posvuda i prema svakome;

profesionalna etika – profesionalni moral, profesionalni moralni nauk; usmjerava donošenje odluka, djelovanje, ponašanje i postupanje stručnjaka za ZPS na radnom mjestu i izvan njega; definisan je Slovenskim etičkim kodeksom medicinskih sestara i medicinskih tehničara i Slovenskim etičkim kodeksom primalja

e-zdravlje – opća primjena informacionih i komunikacionih tehnologija u prevenciji, dijagnostici, liječenju i praćenju bolesti i u donošenju odluka o zdravlju i načinu života; uključuje saradnju pacijenata i pružalaca zdravstvenih usluga, prenos podataka između ustanova i međusobno informisanje pacijenata i zdravstvenih radnika; pokriva i zdravstvene informatičke mreže, elektronske zdravstvene kartoteke, telemedicinu i sisteme za komunikaciju pri praćenju zdravstvenog stanja koje pacijenti nose na tijelu

F

fetalna smrt – smrt fetusa ili embrija prije rođenja

fertilitet – rodnost; broj živorođene djece na 1000 žena u reproduktivnom periodu (od 15 do 49 godina) u određenom vremenu i na određenom geografskom području

G

gestacija – trudnoća (također gravidnost)

gestacijska starost – starost embrija i ploda u bilo kojem trenutku trudnoće

osnovna djelatnost poslovnog subjekta – ona djelatnost koja je registrovana odnosno definisana propisom ili aktom o osnivanju; ako poslovni subjekt obavlja samo jednu djelatnost, to je njegova glavna djelatnost; ako poslovni subjekt obavlja više djelatnosti, njegova glavna djelatnost je ona kojom ostvaruje najveći udio dodate vrijednosti

H

handling – postupci za podsticanje ili ubrzavanje normalnog psihomotornog razvoja djeteta ili pacijenta s neurološkim bolestima ili povredama; u početku zahvate izvode zdravstveni radnici, a kasnije i članovi djetetove odnosno pacijentove porodice prema uputstvima medicinskog osoblja

hospitalizacija – prijem bolesnika u bolnicu i njegovo liječenje u bolnici; zdravstvena skrb za pacijenta u bolničkom krevetu

hospitalizam – reakcija pacijenta na dug boravak u bolnici ili u drugoj zdravstvenoj i socijalnoj ustanovi, koja se kod bolesnika odražava u obliku fizičkih i/ili psihičkih smetnji; hospitalizam je češći kod djece, posebno u prvoj godini života, a posljedica je istrgnutosti iz domaćeg okruženja i odvajanja od majke ili roditelja:

duševni hospitalizam – poremećaji ponašanja, bezbrižnost, odbijanje saradnje u liječenju;

fizički hospitalizam – nehotični pokreti tijela i ekstremiteta, ponovno mokrenje djeteta nakon što je savladalo korištenje tute ili WC šolje, kontrakture – kontrakcija i slabost mišića, povreda zbog pritiska

hospitalizovani pacijent – pacijent primljen u bolnicu radi liječenja

I

incident (vidi i neželjeni događaj, sigurnosno odstupanje) – 1. događaj ili okolnost koja je mogla dovesti ili je dovela do nenamjerne i/ili nepotrebne štete osobi; 2. svako odstupanje od uobičajenog zdravstvenog tretmana, koje je uzrokovalo štetu pacijentu ili predstavljalo opasnost od štete; obuhvata greške, štetne događaje i nezgode koje se mogu spriječiti

incidencija – broj novooboljelih od određene bolesti u određenom vremenskom periodu i u određenoj grupi populacije, npr. incidencija raka dojke kod žena je broj svih novooboljelih od raka dojke u jednoj kalendarskoj godini

indikacija – potreba, razlog za uvođenje određenih zdravstvenih intervencija i postupaka njege, koje na osnovu indikacija odnosno pacijentovih znakova i okolnosti bolesti provode zdravstveni stručnjaci

izvršilac zdravstvene djelatnosti – javna zdravstvena ustanova i druga pravna ili fizička osoba koja obavlja zdravstvenu djelatnost u skladu sa zakonom kojim je uređena zdravstvena djelatnost

izvršilac zdravstvene i primaljske skrbi – zdravstveni radnik u djelatnosti zdravstvene i primaljske skrbi (npr. medicinska sestra, medicinski tehničar, diplomirana medicinska sestra, diplomirana primalja)

intenzivna zdravstvena njega – neprekidna, opsežnija i zahtjevnija njega bolesnika kojima je potrebna djelimična ili potpuna stručna pomoć u ostvarivanju osnovnih životnih aktivnosti; stručnjaci za zdravstvenu skrb imaju pojačan nadzor nad pacijentima uz pomoć odgovarajućih medicinskih aparata; intenzivna njega uključuje i individualne dijagnostičke i terapijske intervencije i zdravstveno-odgojni i socioterapijski rad

intenzivna terapija – najzahtjevnije liječenje kojim se životno ugroženim pacijentima pruža podrška oslabljenoj funkciji pojedinog vitalnog organa ili sistema organa ili nadomješta izgubljena funkcija; posebno obrazovani zdravstveni stručnjaci uz pomoć odgovarajućih medicinskih uređaja vrše stalni nadzor nad pacijentima u okviru kojeg provode zahtjevan i opsežan dijagnostički i terapijski program

interdisciplinarni tim – tim sastavljen od stručnjaka različitih disciplina, gdje su područja odgovornosti jasna i definisana prema stručnom profilu i obrazovanju pojedinca; u toj vrsti tima stručnjaci zajedno i u međusobnoj saradnji rješavaju zajednički problem, ali ipak iz specifične orijentacije vezane uz vlastitu struku; rukovodstvo timom, ovlaštenja i odgovornost dodjeljuju se stručnjaku koji je najprikladniji za rješavanje određene kliničke situacije, koja se može razlikovati od slučaja do slučaja

intervencije – sve aktivnosti nosioca zdravstvene i primaljske skrbi (postupci i intervencije) koje su potrebne za realizaciju plana zdravstvene skrbi

poboljšanje sistema – rezultati ili ishod kulture, procesa i struktura usmjerenih na sprečavanje sistemskih nedostataka i poboljšanje sigurnosti i kvaliteta

iscrpljenost (izgaranje) – dugotrajno stanje izrazite psihofizičke iscrpljenosti; izgaranje može biti podstaknuto pretjeranim stresom, ali je uzrokovano karakteristikama ličnosti pojedinca, posebno samoprocjenom zasnovanom na efikasnosti; izgaranje se manifestuje različitim simptomima, uključujući gubitak motivacije za rad, hronični umor koji ne prolazi ni nakon odmora, poremećaj koncentracije, odsutnost emocija, depresiju; konačni rezultat procesa samoiscrpljivanja zbog pretjerane aktivnosti je psihofizički slom

ishod za pacijenta – utjecaj na pacijenta koji se u potpunosti ili djelimično može pripisati incidentu

pružaoci zdravstvene djelatnosti – domaće ili strane pravne i fizičke osobe koje su dobile dozvolu ministarstva nadležnog za zdravstvo za obavljanje zdravstvene djelatnosti

pružalac usluga ZPS-a – zdravstveni stručnjak koji radi u području ZPS-a, ima odgovarajuće formalno obrazovanje u programima ZPS-a i zadovoljava druge propisane uslove

K

kaheksija – stanje teške opće fizičke slabosti i opće iscrpljenosti pacijenta; može biti posljedica određenih bolesti, trovanja ili gladovanja

kahektičan – pacijent s kaheksijom

kvalitet – stepen do kojeg zdravstvene usluge za pojedinca ili populaciju povećavaju vjerovatnoću željenih zdravstvenih ishoda i u skladu su s najnovijim stručnim spoznajama

kvalitet u zdravstvu – karakteristika zdravstvene skrbi prema kojoj prosuđujemo da li je određena skrb postigla svoj cilj, odnosno dosljedno pružanje ishoda liječenja koji su uporedivi sa standardima ili najboljom praksom

kvalitet zdravstvenog tretmana – zdravstveni tretman kojim se pojedincima i stanovništvu osiguravaju željeni ishodi liječenja u skladu s aktuelnim stručnim znanjem; kontinuirano nastojanje svih – izvršilaca zdravstvene djelatnosti, zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika, pacijenata i njihovih rođaka, istraživača, osoba koje plaćaju usluge, planera i edukatora – da uvedu promjene koje će dovesti do boljih zdravstvenih ishoda za pacijente, do efikasnijeg sistema i boljeg razvoja stručnjaka

karenca – privremeno potpuno ograničenje hranjenja i pijenja tečnosti na usta zbog dijagnostičkih ili terapijskih postupaka, npr. pacijent ne smije gutati ništa na usta određeno vrijeme nakon operacije probavnog sistema

kartica zdravstvenog osiguranja – računarski čitljiv lični dokument za ostvarivanje prava iz zdravstvenog osiguranja u Republici Sloveniji; ima ga svaki građanin koji plaća doprinose za obavezno zdravstveno osiguranje

indikator kvaliteta – statistička ili druga mjerljiva jedinica koja pokazuje uspješnost liječenja, uspješnost rada izvršilaca zdravstvenih usluga i zdravstvenog sistema, osnov je za praćenje, vrednovanje i unapređivanje kvaliteta liječenja; mjerimo broj padova pacijenata na hiljadu dana skrbi, **broj dekubitusa zbog pritiska** na hiljadu hospitalizovanih pacijenata tokom hospitalizacije, broj majki koje isključivo doje svoju novorođenčad nakon otpuštanja iz porodilišta

klinički put – standardni plan, slijed aktivnosti za provođenje sveobuhvatnog, kvalitetnog, sigurnog i na znanstvenim dokazima zasnovanog zdravstvenog tretmana pacijenata s određenom bolešću ili planiranom specifičnom intervencijom, u cilju postizanja optimalnog ishoda liječenja: npr. klinički put za liječenje bolesnika s melanomom, klinički put za liječenje bolesnika s laserskom sklerozacijom proširenih vena donjih ekstremiteta, klinički put za liječenje bolesnika s karcinomom želuca

kliničko okruženje – okruženje u kojem se izvršava zdravstveni tretman pacijenta

Etički kodeks za primalje Slovenije – usvojila ga je Komora – Savez i predstavlja kodeks etičkih principa i pravila koji je namijenjen i koji obavezuje sve koji rade ili se obrazuju u području primaljske skrbi (primaljstva)

Etički kodeks u zdravstvenoj njezi i skrbi Slovenije – koji je usvojila Komora – Savez i koji predstavlja kodeks etičkih principa i pravila koja su namijenjena i obavezuju sve koji rade ili se obrazuju u području zdravstvene njege; predstavljaju putokaz u formiranju profesionalnih etičkih i moralnih stavova i vrijednosti, osnov za etičko odlučivanje, pomoć u argumentaciji tih odluka i omogućavaju etičku refleksiju profesionalnog rada

kohorta (COHORT) – grupa osoba sa zajedničkom statističkom karakteristikom; statistički pojam za reprezentativni uzorak osoba iz populacije koju istraživanje prati u narednim godinama kako bi se uočilo pojavljivanje, nestanak i promjena pojedinih fenomena u navedenoj grupi populacije

kompetencija – predstavlja skup znanja i vještina za realizaciju postavljenih ciljeva i znači prednosti u ispunjavanju misije našeg rada; kompetencije pojedinca za obavljanje određenog posla su: znanje, sposobnost, motivi, vlastita slika o sebi i vrijednosti; kompetencije se mogu shvatiti kao sposobnosti koje su neophodne medicinskim sestrama da uspješno i efikasno obavljaju određeni posao ili ulogu; osim kapaciteta, sposobnosti, vještina i znanja, kompetencije uključuju i motivaciju za određeni zadatak, lični stil i psihološki odnos prema samom sebi

kompetentnost – izražava dokazanu sposobnost pružaoca ZPS usluga da u struci pravilno koristi znanje, vještine ili osposobljenost ili kvalifikaciju; kompetentnost uključuje sva znanja, vještine i sposobnosti potrebne za obavljanje poslova u ZPS-u koje je izvršilac stekao formalnim obrazovanjem, dodatnim znanjem, specijalizacijom i radom

koncesija – službena dozvola koju izdaje država ili lokalna zajednica pravnom ili fizičkom licu građanskog prava za obavljanje zdravstvene djelatnosti, npr. patronažnoj medicinskoj sestri za pružanje patronažne zdravstvene njege

koncesionar – domaća ili strana fizička ili pravna osoba koja samostalno obavlja djelatnost i pruža usluge ZPS-a na osnovu odluke nadležnog organa

kontraindikacija – razlog za odlaganje određenih zdravstvenih postupaka i postupaka njege kod pacijenta zbog njegovog zdravstvenog stanja i okolnosti

koordinacija slučajeva – koordinacija i/ili upravljanje provođenjem aktivnosti ZPS-a i zdravstvene skrbi za grupe pacijenata s uporedivim dijagnozama da bi se pružila što kvalitetnija ZPS i zdravstvena skrb uz što manje troškove i uz saradnju svih učesnika u zdravstvenom sistemu

koordinator/ica slučajeva – osoba koja koordinira ili vodi provođenje ZPS-a i zdravstvene skrbi za grupe pacijenata s uporedivim dijagnozama; posebno osposobljena diplomirana medicinska sestra odnosno diplomirani medicinski tehničar, diplomirana primalja-babica

prekršaj – namjerno odstupanje od radne procedure, standarda ili pravila

kvalifikacije – podrazumijevaju ukupno stručno, strukovno ili univerzitetsko obrazovanje i stručne kvalifikacije koje je osoba stekla kroz programe obrazovanja i osposobljavanja u državama članicama Evropske unije, na osnovu kojih je stekla pravo obavljanja zanimanja ili profesionalne djelatnosti u pojedinoj državi članici Evropske unije, kao i sva profesionalna iskustva stečena tokom obavljanja profesije odnosno profesionalne djelatnosti u EU-u

kultura sigurnosti – 1. skup vrijednosti, stavova, percepcija, vještina, obrazaca ponašanja i stilova pojedinaca i grupa; riječ je o zajedničkom ponašanju i odnosu menadžmenta i osoblja prema sigurnosti, sigurnom zdravstvenom tretmanu, sigurnosti sistema i procedura organizacije; 2. okruženje bez optuživanja u kojem pojedinci mogu prijaviti greške ili incidente koji su gotovo završili greškom bez straha od kazne

L

licenca za samostalno obavljanje posla – licenca za samostalno obavljanje medicinske djelatnosti koja se u djelatnosti zdravstvene i primaljske skrbi obnavlja svakih sedam godina na osnovu dokaza o stalnom stručnom usavršavanju; za obnavljanje licence diplomirana medicinska sestra i diplomirana primalja moraju u roku od sedam godina steći 70 licencnih bodova i izvršiti obavezni sadržaj stalnog stručnog usavršavanja

M

medijacija (posredovanje) – intervencija i pomoć nezavisne i nepristrane treće strane u rješavanju spora između dviju ili više uključenih strana da bi se pronašlo zadovoljavajuće i prihvatljivo rješenje za sve uključene strane

medicina – u širem smislu nauka i djelatnost usmjerena na sprečavanje i liječenje bolesti i obnavljanje zdravlja ljudi, ali u užem smislu vezana za djelatnost ljekara

medicinski zahvat – postupak kojim se zadire u tijelo pacijenta i time presudno utječe na tok liječenja; provodi ga ljekar ili posebno obrazovani stručnjak ili specijalist za ZPS po njegovom nalogu:

dijagnostički zahvat – zahvat kojim ljekar postavlja ili odbacuje dijagnozu, npr. kolonoskopija, ekscizija melanoma, uzimanje urina kateterom;

elektivni zahvat – zahvat odabran između dvije ili više opcija kako bi se izbjegle očekivane komplikacije, npr. uklanjanje madeža na području gdje postoji stalna mogućnost iritacije, uklanjanje kile, elektivni carski rez;

hirurški/operacijski/operativni zahvat – zahvat koji izvodi ljekar hirurg u cilju odstranjivanja ili rekonstrukcije bolesnog organa ili dijela tijela, npr. histerektomija, zamjena kuka, rekonstrukcija dojke;

terapijski zahvat – zahvat povezan s liječenjem, npr. kateterizacija mokraćnog mjehura, uvođenje kanile u venu, davanje lijekova, terapijska punkcija koštane srži

mnogorotka (multipara) – žena koja je rodila dva ili više puta

mobing – maltretiranje, nasilje na radnom mjestu; skup zlonamjernih radnji pojedinca ili grupe, usmjerenih protiv određene osobe, s namjerom da se povrijede njena ličnost i dostojanstvo; kada se takva ponašanja sistemski ponavljaju i traju duže vrijeme, mogu izazvati psihičku i fizičku patnju žrtvi i posljedično dovesti do ozbiljnih zdravstvenih i socijalnih problema

mobilan pacijent – pacijent koji je mobilan, pokretan, gibljiv

monodisciplinarni tim – grupa stručnjaka iz istog područja

mrtvorođenče – dijete koje neposredno nakon rođenja ne daje znakove života (ne diše, nema otkucaja srca, nema pokreta), porođajne težine 500 g i više i/ili gestacijske dobi od 22 sedmice i više i/ili dužine tijela 25 cm i više

broj mrtvorođenih – broj mrtvorođenčadi na 1000 svih rođenih (mrtvorođenih i živorođenih) u određenom vremenu i na određenom geografskom području

N

plan zdravstvene njege – individualno usmjeren plan zdravstvene njege koji uključuje procjenu, planiranje, provođenje intervencija i evaluaciju

greška – neuspjeh u izvršenju radnje kao što je planirano ili primjena neodgovarajućeg plana

natalitet – rodnost; broj živorođene djece na hiljadu stanovnika u određeno vrijeme i na određenom geografskom području

dokumentacija za njegu – zbirka svih službeno propisanih i službeno važećih dokumenata za njegu pacijenta, kojom se potvrđuje istinitost odnosno postojanje zdravstvene aktivnosti koju je pacijent primio; obavezan osnov za provođenje sigurne, efikasne i kvalitetne zdravstvene i primaljske skrbi, osnov za istraživački rad u ZPS-u, za njen razvoj i za pravnu zaštitu izvršilaca i korisnika ZPS-a; dokumentacija za njegu sastoji se od njegovateljskog lista s planom ZPS-a, liste kontinuiranog ZPS-a i drugih dokumenata propisanih strukom ZPS-a

problem u njezi – odstupanje od normalnog ili željenog stanja ili ponašanja pacijenta, koje je diplomirana medicinska sestra utvrdila i opisala u dijagnozi njege

neonatalni period – period novorođenčeta: obuhvata vrijeme od rođenja do navršenog 27. dana života

opasnost – okolnost, agens ili radnja koja može dovesti do povećanog rizika

neželjeni događaj (vidi također sigurnosno odstupanje i incident) – svaki nenamjerni, neočekivani i nepredviđeni događaj koji bi mogao naštetiti pacijentu prilikom/tokom liječenja, a koji ne proizlazi iz prirode same bolesti; svaki neželjeni događaj zahtijeva hitnu analizu i djelovanje kako bi se spriječile ozbiljnije posljedice za pacijenta; neželjeni događaji uključuju npr. pad bolesnika, dekubitus, grešku u aplikaciji ili pripremi lijekova, grešku u izvođenju postupaka u ZPS-u

nedonošče – prerano rođeno novorođenče, rođeno prije 37. sedmice gestacijske dobi, bez obzira na težinu

dijagnoza za njegu – klinička procjena odgovora osobe na zdravstvena stanja / životne procese ili osjetljivosti pojedinca, porodice, grupe ili lokalne zajednice na te odgovore

novorođenče – dijete tokom prve četiri sedmice poslije rođenja

hitna medicinska pomoć – hitne medicinske mjere koje provode zdravstveni stručnjaci na pacijentu čiji je život neposredno ugrožen zbog bolesti ili povrede ili kod kojih bi, u zavisnosti od simptoma, život mogao biti ugrožen u vrlo kratkom vremenu

kontrola rizika – proces razumijevanja, procjene i djelovanja u organizaciji protiv rizika kojima smo izloženi i na taj način povećanje mogućnosti uspjeha ili smanjenje vjerovatnoće neuspjeha; pristup organizacije je sistemski pristup upravljanju rizicima; pristup upravljanju rizikom mora biti sistemski, aktivnosti smanjenja rizika moraju biti koordinirane u cijeloj organizaciji, što dovodi do sveobuhvatnog upravljanja rizikom

procjena rizika – procjena vjerovatnoće da će se događaj ili okolnost dogoditi i procjena posljedica ako se taj događaj ili okolnost dogodi; nivo rizika je proizvod vjerovatnoće i posljedica

Obzor zdravstvene njege – stručni časopis Komore – Saveza; objavljuje naučne i stručne članke, prikaze, izvještaje, inovacije, inicijative i iskustva iz stručnih područja ZPS-a i iz različitih interdisciplinarnih područja; izlazi četiri puta godišnje; prvi put je objavljen 1967.

odjeljenje – dio zdravstvene ustanove ili ustanove za socijalnu skrb za obavljanje zdravstvene djelatnosti:

bolničko odjeljenje – osnovna organizaciona jedinica bolnice; prostorno, funkcionalno i kadrovski zaokružena cjelina za pružanje zdravstvene skrbi, npr. odjeljenje interne medicine, hirurgije, ginekologije;

dnevno odjeljenje – jedinica zdravstvene ustanove – bolnice ili klinike za zdravstvenu skrb pacijenata, koja traje kraće od 24 sata i ne preko noći; odjeljenje je fizički odvojeno od ostalih dijelova ustanove; pacijenti na dnevnom odjeljenju obično nisu u kontaktu s drugim pacijentima koji se liječe u bolnici, npr. dnevno odjeljenje Opće bolnice Jesenice, dnevna bolnica Slovenj Gradec, perinatalni dnevni centar Ljubljana;

kliničko odjeljenje – osnovna organizaciona jedinica univerzitetske bolnice u kojoj se, uz najzahtjevniju zdravstvenu skrb, provodi obrazovanje zdravstvenih stručnjaka i naučno-istraživački rad za potrebe zdravstva, npr. kliničko odjeljenje za endokrinologiju, neurohirurgiju, nefrologiju;

odjeljenje za njegu – bolnička jedinica za produženu bolničku njegu namijenjena pacijentima kojima više nije potrebna akutna zdravstvena njega, ali se još ne mogu vratiti kući ili u instituciju, npr. u dom za starije osobe; ključni kriteriji za prijem bolesnika na odjeljenje za njegu su potrebe za zdravstvenom njegom, rehabilitacijom, zdravstvenim odgojem i neriješen socijalni problem: odjeljenje za njegu Bolnice Sežana, odjeljenje za njegu (bolnica za njegu) UKC Ljubljana, odjeljenje Klinike Golnik;

odjeljenje pod posebnim nadzorom – odjeljenje psihijatrijske bolnice za intenzivno liječenje pacijenata kojima bi moglo biti ograničeno kretanje zbog zdravstvenih razloga i ugrožavanja svog života ili zdravlja i života drugih ili izazivanja teške imovinske štete sebi ili drugima;

zaštićeno odjeljenje – organizaciona jedinica ustanove socijalne skrbi u kojoj pacijenti imaju stalnu ličnu zaštitu i zbog svojih potreba ne mogu samovoljno napustiti ustanovu, npr. odjeljenje za oboljele od demencije u domu za starije osobe

odgovoran – kompetentan ili ovlašten za obavljanje ili izvršavanje dužnosti/zadatka

odgovorni nosilac ZPS usluge – pružalac ZPS usluge koji može samostalno pružati ZPS uslugu i ima najmanje pet (5) godina radnog iskustva u užem stručnom području u kojem radi

otpornost – stepen do kojeg sistem kontinuirano sprečava, otkriva, ublažava ili poboljšava opasnosti i incidente

okolnost – bilo koji faktor povezan s događajem ili koji utječe na njega, može biti agens ili osoba(e)

operacijska diplomirana medicinska sestra, operacijski diplomirani medicinski tehničar – stručnjak/inja za operacije osposobljen za rad u jednom ili više područja

organizacioni ishod – utjecaj na organizaciju koji se u potpunosti ili djelimično može pripisati incidentu

osoba s posebnim potrebama – osoba kojoj je zbog odstupanja od očekivanih psihičkih, fizičkih, bihevioralnih i socijalnih osobina i sposobnosti potrebna posebna i dodatna njega, pažnja i skrb, npr. osoba sa psihičkim smetnjama, slijepa, slabovidna, gluha ili nagluha osoba, osoba s govorno-jezičkim poremećajem, osoba s fizičkim oštećenjem

babinjača – žena u periodu do 42. dana nakon porođaja

dijete – osoba koja nije navršila 18 godina života, osim ako već nije stekla punu poslovnu sposobnost

dijete s posebnim potrebama – dijete kojem je zbog smetnji u psihičkom, fizičkom, emocionalnom i socijalnom razvoju potreban poseban tretman i dodatna stručna pomoć; djeca s posebnim potrebama su: djeca s intelektualnim teškoćama, slijepa i slabovidna djeca, gluha i nagluha djeca, djeca s govorno-jezičkim poremećajima, djeca s fizičkim oštećenjem, dugotrajno bolesna djeca, djeca s nedostacima u pojedinim područjima učenja i djeca s posebnim potrebama zbog poremećaji ponašanja i ličnosti

članovi uže porodice – najuži članovi porodice pacijenta: roditelji, supružnik, vanbračni drug, djeca, bake i djedovi, unuci, braća i sestre, posvojitelj, posvojena djeca, istospolni partner

P

pacijent/pacijentkinja – bolesna ili zdrava osoba kojoj se pruža zdravstvena zaštita ili skrb

najbliža osoba pacijentu – punoljetna osoba koju pacijent odredi da u njegovo ime odlučuje o planu liječenja, kada sam o tome ne može odlučiti; ako pacijent ne navede svoju najbližu osobu, njegova najbliža osoba je isključivo bračni drug, izvanbračni drug ili partner iz registrovane istospolne zajednice,

punoljetno dijete ili punoljetno posvojeno dijete, jedan od roditelja odnosno jedan od posvojitelja, punoljetni brat ili sestra, jedan od djedova i baka, punoljetni unuk

pristanak pacijenta na zdravstvenu skrb – osnovno pravo pacijenta; pacijentov svjestan i nedvosmislen pristanak na predloženu zdravstvenu skrb, ali tek nakon što je dobio potpunu informaciju o njezi i kada je upoznat s njenim mogućim posljedicama i drugim mogućnostima izbora skrbi; pacijent može dati svoj pristanak usmeno ili svojim činom ili ponašanjem iz kojeg se pouzdano može zaključiti da znači pristanak (informisani pristanak); kada je to propisano Zakonom o pravima pacijenata, pristanak treba dati u pismenom obliku, na propisanom obrascu za pristanak (vidi i odbijanje zdravstvene skrbi od strane pacijenta)

pacijentovo odbijanje zdravstvene skrbi – osnovno pravo pacijenta; pacijentovo svjesno i nedvosmisleno odbijanje predložene zdravstvene skrbi tek nakon što je dobio potpunu informaciju o skrbi i upoznat je s njenim mogućim posljedicama i drugim mogućnostima izbora skrbi; pacijent može odbiti zdravstvenu skrb samo pismenim putem na propisanom obrascu (vidi i pristanak pacijenta na zdravstvenu skrb)

patronažna djelatnost – oblik zdravstvene zaštite kojim se osigurava aktivna zdravstvena i socijalna zaštita pojedinca, porodice i zajednice; oni su osjetljivi na štetne utjecaje iz okoline zbog svojih bioloških karakteristika, određenih bolesti ili naviknutosti na novu sredinu; područja rada u vanbolničkoj skrbi su: zdravstvena i socijalna skrb, zdravstvena njega babinjače, novorođenčadi i dojenčadi u kući i njega pacijenta u kući, kao i druga područja djelovanja

perinatalni period – obuhvata posljednja tri mjeseca trudnoće, porođaj i prvih sedam dana života djeteta

profesionalna tajna – svi podaci o pacijentu, a posebno podaci o njegovom zdravstvenom stanju i ličnim, porodičnim i socijalnim prilikama, koje specijalisti ZPS-a i njihovi saradnici saznaju u svom radu i dužni su ih čuvati za sebe

plod (fetus) – ljudsko biće u razvoju u maternici od 9. sedmice do rođenja

produžena bolnička skrb – bolnička skrb namijenjena pacijentima koji nakon završenog liječenja i dalje trebaju pomoć i određene zdravstvene usluge različitih zdravstvenih radnika jer bi u suprotnom prijevremeno otpuštanje moglo izazvati značajno pogoršanje njihove bolesti ili njihovog zdravstvenog stanja

Stručne kompetencije i aktivnosti pružalaca usluga u području zdravstvene njege – dokument koji donosi Komora – Savez i definiše nadležnosti i stručne aktivnosti pružalaca usluga zdravstvene skrbi.

opunomoćenik – osoba koju je pacijent pisanim putem ovlastio da ga zastupa za vrijeme trajanja zdravstvene skrbi, kada se ne može sam zastupati

porođaj (partus) – izbacivanje ploda, ovojnice i posteljice iz maternice:

fiziološki prirodni porod; izbacivanje ploda, ovojnice i posteljice iz maternice kroz rođnicu;

carski rez (sectio Caesarea) hirurško uklanjanje ploda, ovojnice i posteljice iz maternice

porodilja – žena koja rađa; žena u periodu od početka porođaja do četiri sata nakon porođaja

porodilište – zdravstvena ustanova za zdravstvenu njegu trudnica, porodilja, djece i novorođenčadi

termin porođaja – očekivani datum porođaja; kod računanja termina uzima se u obzir prvi dan zadnje menstruacije, zatim se dodaje sedam dana i oduzima tri mjeseca; drugi način određivanja termina je ultrazvučni pregled

posebna zaštitna mjera – sigurnosna mjera; prisilno vremensko i prostorno ograničenje kretanja pacijenta u slučaju da drugim blažim mjerama nije moguće obuzdati ili otkloniti njegovo opasno ponašanje kojim ugrožava vlastitu sigurnost, sigurnost medicinskog osoblja i sigurnost drugih osoba i koje može također izazvati materijalnu štetu;

posebnu zaštitnu mjeru u pismenom obliku izriče ljekar uz prethodnu saglasnost pacijenta, njegovih rođaka, odnosno bilo kojeg drugog njegovog pravnog zastupnika; mjera mora biti zabilježena u pismenom obliku; zdravstveni radnici prate pacijenta tokom trajanja posebnih zaštitnih mjera, npr. dok koriste ograde za krevet, sigurnosne pojaseve ili lijekove

jedinica s bolničkim krevetom – najuži pacijentov prostor koji uključuje krevet, sto iznad kreveta, noćni ormarić, noćno osvjetljenje, pozivni uređaj

praksa – rad u organizovanom procesu rada za osposobljavanje za samostalno obavljanje zanimanja

primopredaja pacijenta – usmeni i pismeni prenos ključnih podataka o pacijentu između stručnjaka za ZPS prilikom promjene članova tima za njegu, premještaja pacijenta od jednog do drugog pružaoca zdravstvenih usluga unutar zdravstvene ustanove u kojoj se pacijent liječi ili između dviju zdravstvenih ustanova, kada se pacijent premješta iz jedne ustanove u drugu

preneseno novorođenče – novorođenče koje se nosi duže od 42 sedmice

skrining – organizovano traženje prethodnih stepena ili začetaka bolesti kod naizgled zdravih ljudi jednostavnim pretragama, npr. organizovani programi DORA, SVIT i ZORA

zakletva Angele Boškin – javno obećanje diplomanata I. stepena studija sestrinstva da će postupati prema principima navedenim u izjavi; sadrži devet principa; zakletva je nazvana po pionirki sestriinske njege u Sloveniji, medicinskoj sestri Angeli Boškin

priznavanje kvalifikacija – sistem koji građanima omogućava priznavanje kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija u državama koje međusobno priznaju ta prava

proces zdravstvene njege (PZNJ) – metoda rada koja svojim karakteristikama i principima zahtijeva moderan način djelovanja; PZNJ se zasniva na sveobuhvatnoj procjeni potreba pojedinca, porodice ili grupe; PZNJ počinje prvim kontaktom medicinske sestre i pacijenta, pri čemu medicinska sestra počinje utvrđivati koji su pacijentovi problemi i kakav je njegov odnos prema zdravlju;

proces zdravstvene njege čiji su izvršioči članovi sestričkog tima, predstavlja osnov za osiguranje dosljedne, kvalitetne i kontinuirane zdravstvene njege, a ujedno predstavlja i osnov profesionalne odgovornosti; proces zdravstvene njege najčešće se zasniva na šest faza:

- procjena, izbor ciljeva i strukturiranje podataka prema modelu i teoriji;
- određivanje dijagnoza ili problema u njezi na osnovu prikupljenih podataka evaluacione faze procesa;
- određivanje ciljeva zdravstvene njege ili procesa njege;
- planiranje intervencija zdravstvene njege, odnosno osmišljavanje intervencija za rješavanje problema u njezi (metoda rješavanja problema u njezi);
- provođenje intervencija zdravstvene njege, odnosno plana skrbi i bilježenje obavljenih aktivnosti;
- evaluacija zdravstvene njege, odnosno uspješnosti provedenog ciklusa procesa zdravstvene njege

promocija zdravlja – širenje naučno zasnovanih činjenica i preporuka Svjetske zdravstvene organizacije za poboljšanje životnih uslova pojedinaca ili grupa stanovništva u cilju postizanja, održavanja, jačanja ili poboljšanja njihovog zdravlja; oblikovanje i mijenjanje mentaliteta, stavova, navika i ponašanja pojedinaca ili grupa stanovništva da bi u okruženju povoljnom za zdravlje, uz podršku političkih, ekonomskih i drugih društvenih struktura, imali dovoljno volje, snage i izdržljivosti, kao i vještine i sposobnosti za kontrolu faktora koji štetno utječu na ljudsko zdravlje

protokol – dogovorena, službena uputstva za provođenje aktivnosti ZPS-a, npr. protokol za postupanje s agresivnom pacijentkinjom, protokol za provođenje predoperativne skrbi, protokol za psihosocijalnu pomoć ženi koja doživljava nasilje

prvorotka (primipara) – žena koja prvi put rađa

R

Registar pružalaca usluga na području zdravstvene ili primaljske skrbi (u daljnjem tekstu registar) – registar koji na osnovu javnog ovlaštenja vodi Komora zdravstvene i primaljske skrbi Slovenije – Savez strukovnih društava medicinskih sestara, primalja i medicinskih tehničara Slovenije; u registar su upisani izvršioци zdravstvene i primaljske skrbi koji pružaju zdravstvenu ili primaljsku skrb u Republici Sloveniji

regulisana profesija – profesionalna djelatnost ili grupa profesionalnih djelatnosti definisanih pravnim poretkom EU-a

rođenje – izbacivanje ploda iz majčinog tijela (vidi živorođenče, mrtvorodenče)

Prošireni stručni kolegij za zdravstvenu i primaljsku njegu – savjetodavni stručni organ nadležnog ministarstva

S

signifikantnost – statistički pojam za vjerovatnoću, obilježje da je nešto rezultat utjecaja faktora koji se proučava, a ne slučajnosti (signifikantno ili statistički važno ili značajno)

sistemski nedostatak – slabost, oštećenje, disfunkcija radnih metoda, procesa ili infrastrukture organizacije

smrt – trajni prestanak svih životnih funkcija osobe u bilo kojem trenutku nakon rođenja

posebna znanja – posebna znanja su stručna osposobljenost za rad u užem stručnom području zdravstvene i primaljske skrbi; to su znanja koja nisu sastavni dio srednjoškolskog, dodiplomskog obrazovanja ili druge formalne izobrazbe izvođača, a koja pojedinac stječe na radnom mjestu prije nego što ih počne koristiti ili provoditi u praksi; posebna znanja zahtijevaju definisan skup određenih posebnih teoretskih ili praktičnih znanja, vještina i sposobnosti koje pojedinac mora savladati da bi mogao raditi na određenom radnom mjestu

pobačaj (abortus) – prekid trudnoće:

legalni pobačaj – dozvoljeni vještački prekid trudnoće u skladu s važećim zakonskim odredbama na zahtjev žene do 10. sedmice trudnoće bez ograničenja i/ili nakon 10. sedmice trudnoće uz dozvolu zdravstvene komisije za vještački prekid trudnoće zbog utvrđenih abnormalnosti ploda odnosno ugrožavanja zdravlja i života trudnice;

nelegalni pobačaj – neovlašteni vještački prekid trudnoće, koji je izazvala žena sama ili uz pomoć druge osobe, protivno važećim zakonskim propisima;

spontani pobačaj – neizazvani, prirodni, samostalni prekid trudnoće prije 20. sedmice trudnoće i kada je težina ploda 500 grama ili manje; do prekida trudnoće dolazi bez učešća trudnice ili druge osobe, protivno njenoj volji i nenamjerno; može biti posljedica promjena zbog bolesti ili poremećaja kod trudnice ili ploda

standard ZPS-a – dokument propisan od strane odgovarajućeg ovlaštenog organa (Stručno vijeće ZPS-a određene zdravstvene ustanove, Komora – Savez, Ministarstvo zdravlja) i uz konsenzus praktičara ZPS-a, koji precizno definiše provođenje aktivnosti ZPS-a i dovodi do očekivanog optimalnog rezultata; mjerljiv i uporediv pokazatelj kvaliteta ZPS-a, npr. standard liječenja pacijentkinje s povredom zbog pritiska, standard njege usne šupljine pacijenta bez svijesti, standard higijenske pripreme porodilje za porođaj

nivo štete – ozbiljnost i trajanje štete i njen utjecaj na tretman; nastaje kao posljedica incidenta

stručna greška – ponašanje koje odstupa od važećih kriterija profesionalnih standarda struke zbog njihovog nepoznavanja ili izostanka potrebne brige i pažnje u radu, što ima za posljedicu (eventualno) pogoršanje zdravlja ili smrt pacijenta

stručne smjernice – sistemske preporuke o odgovarajućem liječenju pacijenta s određenim bolestima koje teoretski i empirijski dovode do željenih ishoda

stručno usavršavanje – kontinuirano, neprekidno i sistemsko sticanje, širenje i produbljivanje teoretskih i praktičnih znanja zdravstvenog radnika, potrebnih za uspješno obavljanje stručnih poslova (kompetencija) i zadataka, zavisno od vrste poslova koje obavlja; stručnim usavršavanjem smatra se praktični rad na drugom radnom mjestu u zdravstvenoj ustanovi ili kod drugih pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju zdravstvenu djelatnost, učešće na stručnom skupu, objavljivanje stručnog članka u stručnoj literaturi u zemlji i inostranstvu (npr. zbornik, knjiga ili monografija) i recenzije stručnih i naučnih publikacija (slovenskih i stranih), kao i usavršavanje kod poslodavca

SVIT – nacionalni organizovani program skrininga za rano otkrivanje prekanceroznih promjena i raka debelog crijeva i rektuma; muškarci i žene stariji od 50 godina pozivaju se na analizu fecesa na skriveno krvarenje u stolici

šteta – poremećaji u strukturi ili funkciji tijela i/ili štetni efekat koji iz toga proizlazi

T

tehničar zdravstvene skrbi / tehničarka zdravstvene skrbi – član tima za njegu i zdravstvenog tima; ima srednju stručnu spremu u području zdravstvene njege, odrađen pripravnički staž i stručni ispit u području zdravstvene djelatnosti; u zavisnosti od svojih stručnih kompetencija može samostalno provoditi dio aktivnosti zdravstvene njege i dijagnostičko-terapeutskog programa, dio kao suizvođač u zdravstvenom timu za njegu, koji vodi diplomirana medicinska sestra; tehničar zdravstvene njege planira, prati, ocjenjuje, bilježi i izvještava o svom radu u direktnoj i indirektnoj zdravstvenoj njezi; za samostalan rad mora biti upisan u registar pri Komori – Savezu

teorija – skup logično uređenih znanja, principa, koji određuju zakonitost neke aktivnosti

tim – organizovana grupa ljudi koja obavlja zajednički posao i u kojoj svi odgovorno doprinose ostvarenju zajedničkog cilja; monodisciplinarni tim je grupa stručnjaka iz istog područja, a multidisciplinarni tim je grupa stručnjaka iz različitih područja; u zdravstvu rade sljedeći stručni timovi:

primaljski tim – monodisciplinarna grupa stručnjaka iz područja primaljstva; čine je diplomirana primalja, viša medicinska sestra sa specijalizacijom ginekološko-akušerske njege i srednja medicinska sestra primalja;

tim zdravstvene njege – monodisciplinarna grupa stručnjaka različitih nivoa obrazovanja u području zdravstvene skrbi; voditelj tima zdravstvene njege je osoba s odgovarajućim obrazovanjem i relevantnim iskustvom u području zdravstvene njege i upravljačkim vještinama;

zdravstveni tim – multidisciplinarna grupa stručnjaka iz područja medicinske djelatnosti u kojoj svako doprinosi ostvarenju zajedničkog cilja; zdravstveni tim uključuje stručnjake iz područja medicine, ZPS-a, fizioterapije, logoterapije i dr.

U

mjera za poboljšanje – promjena okolnosti radi poboljšanja ili nadoknade štete nakon incidenta

mjera za smanjenje štete – mjere za smanjenje štete, postupanje u slučaju štete, kontrolu svake buduće štete ili mjere za smanjenje, kontrolu i rješavanje mogućnosti štete povezane s incidentom

smrtnost (mortalitet) – broj umrlih na 1000 stanovnika u određenom vremenu i na određenom geografskom području:

fetalna smrtnost – broj pobačene i mrtvorođene djece na 1000 rođenih u određenom vremenu i na određenom geografskom području;

neonatalna smrtnost – broj umrle novorođenčadi do 28 dana na 1000 rođenih u određenom vremenu i na određenom geografskom području;

perinatalna smrtnost – broj mrtvorođene i umrle dojenčadi do navršenih 7 dana na 1000 rođenih u određenom vremenu i na određenom geografskom području;

maternalna smrtnost – smrtnost trudnica, porodilja i djece od bolesti i komplikacija u trudnoći ili porođaju na 100.000 živorođene djece unutar 365 dana nakon porođaja

Utrip (Puls) – bilten Komore – Saveza, u kojem se objavljuju prilozi i izvještaji o radu Komore – Saveza, programi usavršavanja i stručnih skupova, kao i aktuelnosti na području ZPS-a u zemlji i svijetu; bilten je prvi put objavljen 1992. godine

V

sigurnost – stanje u kojem je rizik sveden na prihvatljiv minimalni nivo

sigurnost pacijenata – nepostojanje nepotrebne ili potencijalne štete za pacijenta u vezi s liječenjem; znači izbjegavanje, sprečavanje ili ublažavanje štetnih ishoda ili povreda, koji proizlaze iz procesa zdravstvenog tretmana

odstupanje u pogledu sigurnosti pacijenta (vidi i štetni događaj i incident) – nenamjeren ili neočekivan događaj ili okolnost koja bi mogla rezultirati ili je prouzročila nepotrebnu štetu pacijentu

unaprijed izražena volja pacijenta – osnovno pravo pacijenta; trenutni informisani pristanak pacijenta na mogući medicinski postupak ili na zdravstvenu skrb u budućnosti ili sadašnje pacijentovo svjesno odbijanje moguće intervencije ili zdravstvene skrbi ubuduće, ako tada sam neće moći svjesno dati pravno valjani pristanak ili odbiti zahvat; pacijent svoju prethodno izraženu volju izražava u pismenom obliku na propisanom formularu izabranom ličnom ljekaru ili zastupniku prava pacijenta

evaluacija ZPS-a – neprekidno procjenjivanje napretka pacijenta i provjera rezultata ZPS-a u odnosu na postavljene ciljeve; evaluacija je povezni dio cjelokupnog procesa i nužna je od prvog susreta s pacijentom do otpuštanja pacijenta iz zdravstvene skrbi

zdravstveni odgoj – važan sastavni dio promocije zdravlja; namijenjen je pojedincima ili grupama stanovništva i zasniva se na oblikovanju ili promjeni stavova, vrijednosti i uvjerenja o zdravlju u cilju postizanja i očuvanja zdravlja; osim zdravstvenih radnika u zdravstvenom odgoju učestvuju i drugi, npr. roditelji, učitelji, razna društva i udruženja

Z

zastupanje – pomoć stručnjaka za ZPS pacijentu u zaštiti i ostvarivanju prava

zakonski zastupnik – osoba koja je kao takva određena zakonom (npr. roditelj djeteta) ili koja je određena aktom nadležnog organa na osnovu zakona (npr. bliski srodnik u slučaju smrti roditelja djeteta)

zakržljalo novorođenče – novorođenče koje je premaleno ili preslabo za svoju gestacijsku dob zbog zastoja u rastu ili zaostatka kao posljedice raznih uzroka

zametak (embrij) – ljudsko biće koje se razvija u maternici ili izvan nje od stvaranja stanica u blastocisti do 12. sedmice trudnoće; s obzirom da se ovulacija događa otprilike u sredini menstrualnog ciklusa, u 12. sedmici trudnoće embrij je zapravo star samo 9 sedmica

Komora zdravstvene i primaljske skrbi Slovenije – Savez strukovnih društava medicinskih sestara, primalja i medicinskih tehničara Slovenije – strukovna organizacija praktičara na području zdravstvene i primaljske skrbi u Republici Sloveniji i nosilac javnih ovlaštenja; skraćeni naziv je Komora – Savez

Komora zdravstvene i primaljske skrbi Slovenije brine o razvoju i djelovanju struke i štiti i zastupa strukovne interese svojih članica: dodjeljuje, produžava i oduzima licence za obavljanje djelatnosti ZPS-a; provodi stručni nadzor uz savjetovanje; vodi registar izvršilaca ZPS-a; oblikuje i dopunjava Etički kodeks za medicinske sestre i medicinske tehničare Slovenije i Etički kodeks za primalje Slovenije; planira, prati i kontroliše pripravnički staž, usavršavanje i druge oblike postdiplomskog obrazovanja svojih članova; učestvuje u pripremi zakona, planskih dokumenata i drugih propisa za područje ZPS-a, zdravstvene zaštite, zdravstvene djelatnosti i druga područja interesa i povezuje se s međunarodnim institucijama: Međunarodnim vijećem medicinskih sestara (ICN), Međunarodnom konfederacijom primalja (ICM), Evropskom federacijom udruženja medicinskih sestara (EFN), Evropskim udruženjem primalja (EMA) i drugim institucijama; u okviru Komore djeluju različite stručne sekcije:

stručna sekcija – organizaciona jedinica Komore zdravstvene i primaljske njege Slovenije, u okviru koje članovi proučavaju uže stručno područje ZPS-a, organizuju stručno usavršavanje, oblikuju stručne preporuke i smjernice i raspravljaju o stručnim i društvenim pitanjima koja su važna za razvoj određenog strukovnog područja: Sekcija medicinskih sestara i medicinskih tehničara u patronažnoj djelatnosti, Sekcija medicinskih sestara i babica, Sekcija medicinskih sestara u enterostomalnoj terapiji...

Savez stručnih društava medicinskih sestara, primalja i medicinskih tehničara Slovenije – savez strukovnih društava medicinskih sestara, primalja i medicinskih tehničara

strukovni savez medicinskih sestara, primalja i medicinskih tehničara (SDMSBZT) – nezavisni strukovni, nestranački i neprofitni savez zdravstvenih radnika, koji djeluje u određenoj regiji: npr. DMSBZT Gorenjske, SDMSBZT Pomurja, Stručni savez DMSBZT Koruške... strukovni savez ostvaruje interese svojih članova i brine o njihovom ličnom i profesionalnom razvoju, njihovom zdravlju i dobrobiti; u okviru strukovnog saveza djeluju razne grupe, aktivni, sekcije, aktivnosti i kutci, npr. sekcija za planinarenje, likovni klub, aktivni penzioneri i sl.

zdravstvena djelatnost – sve djelatnosti zaštite zdravlja, sprečavanja, otkrivanja i liječenja bolesti koje obavljaju zdravstveni radnici i njihovi saradnici u okviru organizovanog sistema verifikovanih zdravstvenih ustanova ili fizičke osobe s koncesijom na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou u skladu s medicinskom doktrinom:

apotekarska djelatnost – dio zdravstvene djelatnosti kojim se osigurava opskrba stanovništva, zdravstvenih ustanova i drugih organizacija lijekovima;

primarna zdravstvena djelatnost – osnovna zdravstvena djelatnost koju za pojedinca, porodicu ili zajednicu obavljaju domovi zdravlja, zdravstvene stanice i privatni zdravstveni radnici s koncesijom;

sekundarna zdravstvena djelatnost – specijalistička ambulantna, opća i specijalistička bolnička zdravstvena djelatnost;

tercijarna zdravstvena djelatnost – specijalistička zdravstvena djelatnost kliničkih odjeljenja zdravstvenih ustanova, klinika, instituta i kliničkih zavoda;

lječilišna zdravstvena djelatnost – djelatnost koja pokriva preventivnu zdravstvenu zaštitu, specijalistički ambulantni tretman i rehabilitaciju nakon liječenja u bolnici uz istovremenu primjenu prirodnih ljekovitih sredstava

zdravlje – stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, što nije samo odsutnost bolesti ili invaliditeta

zdravstvena skrb – djelatnost u sistemu zdravstvene zaštite, koja uključuje nezavisno, međuzavisno i saradničko liječenje, u čemu učestvuju pojedinci svih dobi, porodice, grupe i zajednice, bolesni i zdravi ljudi u svim okruženjima; uključuje promociju zdravlja, prevenciju bolesti i brigu o bolesnima, invalidima i umirućima; glavne zadaće zdravstvene skrbi su i zastupanje, promocija sigurnog okruženja, istraživanje, učešće u oblikovanju zdravstvene politike i upravljanju zdravstvenim sistemima i obrazovanje

zdravstveni radnici – osobe navedene na listi zanimanja zdravstvenih radnika koji pružaju zdravstvene usluge

zdravstveni tretman – predstavlja zajednički rad stručnjaka različitih zdravstvenih struka za dobrobit pacijenata

zdravstvena skrb – medicinski i drugi zahvati za prevenciju bolesti i promociju zdravlja, dijagnostiku, terapiju, rehabilitaciju i zdravstvenu zaštitu i druge usluge ili postupci koje provode zdravstveni radnici prilikom liječenja pacijenata

zdravstveni problem – odstupanje od zdravlja pacijenta koje je utvrdio ljekar i opisao medicinskom dijagnozom

zdravstveni odgoj – važan sastavni dio promocije zdravlja; način planskog sticanja znanja, sposobnosti i vještina kojima pojedinac ili ciljana grupa populacije mogu postići, održati i unaprijediti svoje zdravlje ili upravljati svojom bolešću;

zdravstveni odgoj provode zdravstveni radnici na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite, npr. zdravstveni odgoj trudnica, zdravstveni odgoj adolescenata, zdravstveni odgoj oboljelih od šećerne bolesti

zdravstvena usluga – usluga koju obavlja medicinski radnik za pacijenta u sklopu zdravstvene djelatnosti: bris grlića maternice, zdravstveno-odgojno savjetovanje za prevenciju kardiovaskularnih bolesti, izdavanje lijekova

zdravstveni stručnjak/inja – osoba odgovarajuće stručne spreme, osposobljena za rad u zdravstvu, npr. ljekar/ka, fizioterapeut/kinja, diplomirana medicinska sestra/diplomirani medicinski tehničar, diplomirana primalja itd.

ZORA (Zgodnje Otkrivanje predRAKavih sprememb materničnega vratu, rano otkrivanje pretkanceroznih promjena grlića maternice) – nacionalni, organizovani populacijski program skrininga za rano otkrivanje pretkanceroznih promjena i raka grlića maternice; pozivaju se žene od 20 do 65 godina na ginekološki pregled uz bris grlića maternice

Ž

životna aktivnost – formiran skup osnovnih životnih potreba koji uključuje čovjekov integritet; Virginia Henderson definisala je 14 životnih aktivnosti: disanje, jedenje i pijenje, defekacija i izlučivanje, kretanje i pravilan položaj, spavanje i odmor, oblačenje, održavanje normalne tjelesne temperature, čistoća i njega tijela, izbjegavanje opasnosti iz okoliša, odnosi s ljudima i izražavanje emocija, izražavanje religioznih osjećaja, koristan rad, zabava i rekreacija, učenje i sticanje znanja o razvoju i zdravlju

životni stil – način života, životni obrazac pojedinca odnosno određene grupe stanovništva:

nezdrav način života – životni obrazac štetan za zdravlje pojedinca ili grupe, npr. neredovna fizička aktivnost ili potpuna fizička neaktivnost, zloupotreba psihoaktivnih supstanci, rizično seksualno ponašanje;

zdrav način života – za pojedinca ili grupu pozitivan način života koji povoljno utječe na zdravlje, npr. redovna fizička aktivnost, zdrava ishrana, upravljanje stresom

živorođenče – dijete koje odmah nakon rođenja daje znakove života (disanje, otkucaji srca, mišićni tonus), makar i kratkotrajno; trajanje trudnoće nije važno

W

WCET (World Council of Enterostomal Therapists) – Svjetsko udruženje enterostomalnih terapeuta

